

Women's Experience of Urban Public Spaces: A Case Study of Kermanshah City

Homayoun Moradkhani ^{1✉}, Somayeh Karami ², Mohammad Taghi Sabzehei ³

1. Assistant Professor of sociology, Department of sociology, Faculty of social science, University of Razi, Kermanshah, Iran. E-mail: hmoradkhani@razi.ac.ir
2. Master of Science of sociology, Department of sociology, Faculty of social science, University of Razi, Kermanshah, Iran. E-mail: s.karami.iran@gmail.com
3. Assistant Professor of sociology, Department of social sciences, faculty of economic and social sciences, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran. E-mail: m.sabzehei@basu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 09 Jul 2025

Received in revised form: 14 Nov 2025

Accepted: 26 Nov 2025

Published online: 14 Mar 2026

Keywords:

wandering,
urban space,
lived experience,
women,
Kermanshah.

ABSTRACT

With the idea that the experience of the city is like a dream that must be followed in waking life, the wanderer inevitably examines the corners and secrets of the city that are outside the usual field of vision. This brings more complexity to women's experience of wandering; Especially where the city is perceived as a space where a woman tries to learn and try a sense of self-expression through wandering. In this research, an attempt has been made to analyze the experience of roaming in the city of Kermanshah by relying on the opinions of Walter Benjamin. Thus, the main question of the present research is to what extent women's experience of being in the urban spaces of Kermanshah can make it possible for them to implement a form of self-expression and self-realization? Collaborative observation techniques and interview methods were used to collect data, and the data were extracted until they reached the degree of theoretical saturation. According to the findings of this research, the wandering of women in Kermanshah for reasons such as the majority of women being trapped in meeting their daily needs and unequal access to urban spaces is an unfinished experience, and despite the creation of limited forms of subjectivity, there is not much room for self-expression and implementation of forms of individuality. It does not leave their vote as desired.

Cite this article: Moradkhani, H., Karami, S., & Sabzehei M. T. (2026). Women's Experience of Urban Public Spaces: A Case Study of Kermanshah City. *International Political Economy Studies*, 8 (2), 211-227. <http://doi.org/10.22126/ipes.2025.10840.1675> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22126/ipes.2025.10840.1675>

Publisher: Razi University

1. Introduction

We have often seen that, in the ordinary course of life, behaviors and actions are formed either by disruptions in daily routine or by factors such as curiosity or leisure time. Perhaps "talking" can be included in this category of daily life. Various thinkers have discussed this behavioral pattern, which has become a new culture and identity, or a way of "being in the world". Several arguments have been presented by different thinkers. Walter Benjamin, as one of the theorists in this field, draws attention to the cultural context of modernity that led to the emergence of the phenomenon of vagrancy and believes that the attempt to understand vagrancy can act as a guiding tool for understanding "modern urban culture." But the experience of wandering for women in Iranian society, and specifically in the city of Kermanshah, is more worthy of reflection. The question of the present study is to what extent women's experience of being present in urban spaces of Kermanshah enables them to implement a form of self-expression and self-realization in the form of wandering

2. Theoretical Framework

To address women's experience of the city, a conceptual framework is needed so that the question of this study can be understood under it. Considering the relevance of Walter Benjamin's discussions about wandering to the present research, we preferred to use Benjamin's concepts. Benjamin's main words used in this work are: death, poverty of experience, memory, narrative, modernity, and city. In Benjamin's narration, as soon as we come across an experience - whether this experience is related to the normal routines of daily life or to its emergencies - several issues appear in front of us. The first issue relates to the place of experience in the modern era; It means a situation in which it is not possible to own an experience that has passed, nor when an experience is acquired, is it possible to pass it. Therefore, it seems that in the modern era, we are facing both the poverty of experience and the poverty of expressing this poverty.

3. Methodology

The statistical population of the present study is women who have a great interest in the street and urban space, who were selected according to the regional context and place of residence. To put it more clearly, in this research, observation (participatory) and interview techniques were used to collect data, and with the snowball method, people who had the experience of wandering in the city were referred to and helped us in introducing people with similar experiences. In this research, the qualitative method of ethnography was used, and the tools of interview and participatory observation were used to collect data. The statistical sample is the women of Kermanshah city, 20 of whom were interviewed in depth during a month. After collecting the data, the work of implementing and organizing the interviews was done. Then the urban ethnographic method was used to analyze the data.

4. Results & Discussion

In this view, a wanderer in Kermanshah considers the condition of knowing some layers of the city dependent on using his sense of smell; So much so that if he closes his eyes, he imagines an environment like an Islamic bazaar with the smell of spices, cosmetics, cloves, and its alleys and shops in his mind, and he can even walk through it with his eyes closed. This focus of attention on said experiences is often memorable feelings; For example, the smell of iron, which seems annoying to many people, is full of memories in the old blacksmiths' alley; Even if he doesn't intend to buy, he likes to touch the fabrics when he passes through the darkness of the market; Sometimes he likes to draw his hand on the carpets of Juanshir Crossroads. Therefore, in order to associate it and satisfy his curiosity

and interest, he has to step into those shops and experience it, and based on this simultaneity, he likes the present and the past. Therefore, the wanderer steps out of the house to remember those memories and knows which streets he will touch with his whole being if he passes.

5. Conclusions & Suggestions

Acquiring experience is never complete based on what one hears, even if a person uses his intellect and intelligence completely for everything he sees and hears, because a person's experience is obtained through his freedom in acquiring it. The wanderer is sometimes looking for a change in the direction of expanding the scope of possibilities, and from this point of view, the important reason why the street can attract women is the sense of liberation, freedom, and independence. Therefore, wandering is the dream of women in everyday experience, which may not be easily realized or may gradually become a reality. All in all, the city and the space in which the possibility of experimenting is little or accompanied by fundamental limitations, delays the matter of liberation

دانشگاه رازی

ISSN: 2676-587X

تجربه زنان از فضاهای عمومی شهری: مطالعه موردی شهر کرمانشاه

همایون مرادخانی^۱ | سمیه کرمی^۲ | محمدتقی سبزه‌ای^۳

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: hmoradkhani@razi.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، ایران. رایانامه: s.karami.iran@gmail.com

۳. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران. رایانامه: m.sabzehei@basu.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۴/۱۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۸/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۹/۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۲/۲۳

کلیدواژه‌ها:

پرسه‌زنی،

فضای شهری،

تجربه زیسته،

زنان،

کرمانشاه.

پرسه‌زنی با این تصور که تجربه شهر همچون رؤیایی است که باید در بیداری پی گرفته شود، به ناگزیر، زوایا و خفایایی از شهر را واری می‌کند که بیرون از میدان دید مرسوم قرار دارد. این امر در تجربه زنانه از پرسه‌زنی، پیچیدگی بیشتری را به همراه دارد؛ به‌ویژه آنجا که شهر همچون فضایی ادراک می‌شود که زن می‌کوشد از طریق پرسه‌زنی، حسی از خودبیانگری را در آن بیاموزد و بیازماید. در این پژوهش تلاش شده تا با تکیه بر آراء والتر بنیامین، تجربه پرسه‌زنی در شهر کرمانشاه مورد واکاوی قرار گیرد. بدین ترتیب، پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که تجربه زنان از حضور در فضاهای شهری کرمانشاه تا چه اندازه می‌تواند اجرای شکلی از خودبیانگری و خودتحقق‌بخشی را برای آن‌ها امکان‌پذیر سازد؟ برای گردآوری داده‌ها از تکنیک‌های مشاهده مشارکتی و روش مصاحبه استفاده شده و داده‌ها تا جایی استخراج شده‌اند که به درجه اشباع نظری برسند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، پرسه‌زنی زنان در کرمانشاه به دلایلی چون گرفتار ماندن بخش عمده‌ای از زنان در رفع نیازهای روزمره و دسترسی نابرابر به فضاهای شهری تجربه‌ای ناتمام است و علی‌رغم خلق اشکال محدودی از سوزه‌گی، چندان مجالی برای بیان خود و اجرای اشکالی از فردیت دلخواه برای آنان فراهم نمی‌آورد.

استناد: مرادخانی، همایون؛ کرمی، سمیه؛ سبزه‌ای، محمدتقی (۱۴۰۴). تجربه زنان از فضاهای عمومی شهری: مطالعه موردی شهر کرمانشاه. *مطالعات اقتصادی*

سیاسی بین‌الملل، ۸ (۲)، ۲۱۱-۲۲۷. <http://doi.org/10.22126/ipes.2025.10840.1675>

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان

DOI: <http://doi.org/10.22126/ipes.2025.10840.1675>

مقدمه

بارها دیده‌ایم که در جریان معمول زندگی، رفتارها و اعمالی شکل می‌گیرند که یا ناشی از به هم خوردن روال زندگی روزمره هستند و یا ریشه در عواملی چون کنجکاوی یا گذران اوقات فراغت دارند. شاید بتوان «پرسه‌زنی» را در این مقوله از زندگی روزمره جا داد. درباره این الگوی رفتاری که تبدیل به فرهنگ و هویتی جدید یا شیوه‌ای از «بودن در جهان» در نظر گرفته شده است، مباحث متعددی از سوی متفکران مختلف ارائه شده است. والتر بنیامین به‌عنوان یکی از نظریه‌پردازان این حوزه، توجه را به بافت فرهنگی مدرنیته که منجر به ظهور پدیده پرسه‌زنی شده جلب می‌نماید و بر این باور است که تلاش برای شناخت پرسه‌زن می‌تواند به‌مثابه ابزاری راهگشا برای درک «فرهنگ شهری مدرن» عمل نماید.

در عین حال، پرسه‌زنی یک نوع «عمل در ساختن» است. به عبارتی، پرسه‌زنی در پی ساختن فضا و عرصه جدیدی برای زندگی روزمره است؛ ساختنی که نشانه خلاقیت‌های ممکن زندگی روزمره است. در واقع، پرسه‌زن به‌مثابه یک نظاره‌گر، همه‌چیز و همه‌کس را می‌بیند و تمامی آن چیزی را که با شور و هیجان دیده است برای مخاطبانش به بهترین شکل تعریف می‌کند. از این رهگذر، بهترین روش برای به تصویر کشیدن شهر از طریق تجربیات یک پرسه‌زن انجام می‌شود. او رفتار، نوع پوشش و حرکات مردمی که از کنارش می‌گذرند باعلاقه هرچه تمام می‌نگرد و از این کار خسته نمی‌شود. عشق او به این امر باعث می‌شود که خانه را به شوق این دیدنی‌هایی که برای دیگران نادیدنی است به گذرگاه‌های شهری بکشد. البته گاهی این شوق صرفاً برای فرار از محیط خانه صورت می‌گیرد و پرسه‌زنی نوعی جلای یک روح و سرزندگی باز یافته است؛ تا به آن اندازه که نمی‌خواهد روز را با فرارسیدن شب پایان یافته بداند. در این میان، چه بسیارند دختران و زنانی که می‌خواهند خود را در گمنامی شهر رها کنند ولی امکانی برای خود نمی‌یابند.

بدیهی است برای پرسه‌زنی همانند دیگر پدیده‌های جامعه‌شناسی شرایطی حکم‌فرماست. مثلاً برای مردم و به‌خصوص برای زنان، شرایط مکانی و زمانی پرسه‌زنی همواره با ترس و اضطراب‌هایی همراه شده است. این ترس در فضاهایی است که به‌جز روشنایی تیر چراغی و یا خلوتگاه‌ها چیز دیگری دیده نمی‌شود؛ مشخصاً آن هنگام که خبری از «نظاره‌گر شهری» نیست و زمان‌های خاصی که گویی از ابتدا برای یک نظام مردسالار در نظر گرفته شده‌اند؛ بنابراین هنگامی که مردم می‌گویند یک شهر یا بخشی از آن همچون جنگل است و یا خطرناک است، آنچه اساساً مورد نظر است این است که در پیاده‌راه‌های آن احساس امنیت نمی‌کنند. به تعبیر جیکوبز، پیاده‌راه‌ها و استفاده‌کنندگان آن، شرکت‌کنندگان درام مدنیته در برابر وحشیگری در شهرهایند (جیکوبز، ۱۳۸۸: ۲۹)؛ بنابراین در این وضعیت، اساسی‌ترین بستر برای پرسه‌زن مسئله امنیت است.

تجربه پرسه‌زنی برای زنان در جامعه ایرانی و به‌طور مشخص شهر کرمانشاه، جای تأمل بیشتری دارد زیرا اینان ممکن است زیست شبانه را هیچ‌گاه نتوانند تجربه کنند و تجربه‌هایشان در پرسه‌زنی منوط به حضور دیگران در کنار آن‌ها باشد. ترس از خشونت و تعدی، محدودیت در پرسه‌زنی را برای آنان افزایش داده و اعتماد به نفسشان را زائل ساخته و هم‌زمان، دسترسی به فضای عمومی را برای آن‌ها محدود نموده است. بر همین اساس است که برخی از محققین، پرسه‌زن را «مرد بورژوازی متمول» تعبیر کرده‌اند که محیط اطرافش و فضاهای اجتماعی شهر مدرن را دائماً و رانداز کرده و سعی می‌کند بر آن مسلط شود تا جایی که تعداد قلیلی از زنان در محدوده پرسه‌زنی تعریف می‌شوند.

به‌طور کلی می‌توان گفت افرادی که در این شهر زندگی می‌کنند، ساعت‌ها از وقت خود را به این عمل بدون هیچ‌گونه خستگی و حتی با شوق بسیار انجام می‌دهند. البته این امر در طبقات و اقشار مختلف و برحسب نوع جنسیت به شکل یکنواختی دیده نمی‌شود. اگرچه شهر کرمانشاه به دلیل داشتن مراکز مستعد برای پرسه‌زنی، محیط و شرایطی را فراهم نموده است، اما این تجربه‌ای متفاوت و خاص برای زنان است. بدین ترتیب، پرسش پژوهش حاضر این است که تجربه زنان از حضور در فضاهای شهری کرمانشاه تا چه اندازه می‌تواند اجرای شکلی از خودبینانگری و خود تحقق بخشی در قالب پرسه‌زنی را برای آنان امکان‌پذیر سازد؟

پیشینه پژوهش

فاضلی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «کافی‌شاپ و زندگی شهری» تصویری نسبتاً روشن از کافی‌شاپ‌ها در تهران ارائه

می‌دهد. تلاش مؤلف بر این بوده است که کافه و کافه‌نشینی را به‌مثابه بخشی از تجربه مدرنیته ایرانی توضیح دهد. از نظر نویسنده، روابط بین کافه‌شاپ‌ها، فرایندهای عمومی تحول فرهنگ در تاریخ معاصر و امروز ایران مانند شهرنشینی، رشد طبقه متوسط، رسانه‌ای شدن، مصرفی شدن، جهانی شدن را توصیف می‌کند. بر اساس یافته‌های پژوهش، این مکان‌های مدرن شهری بخش اعظمی از اوقات فراغت جوانان را تشکیل می‌دهد. از نظر نویسنده، اوقات فراغت جوانان و فضای گفتگوی آن‌ها را باید در زیر سقفی آهنی و گاهی جداشده از جامعه در نظر گرفت. افراد کافه‌رو یک گروه خاص را تشکیل می‌دهند و هر شخصی توان این که وارد این اتوپیای لذت‌بخش بشود را ندارد.

رشیدی و ملک‌حسینی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان «مدرنیته و تأثیر آن بر هویت‌یابی زنان در فضاهای عمومی شهری» به بررسی دگرگونی‌های شکل‌گرفته در عرصه‌های عمومی شهری به‌عنوان عرصه تجلی مدرنیته برای پذیرش زنان می‌پردازد. نویسنده برای بررسی این تحولات، پارک‌های شهری را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین فضاهای شهری مدرن انتخاب کرده است. تأکید در اینجا بر دگرگونی‌های عرفی و ساختاری حاکم بر جامعه و نیز تأکید بر انتخابی بودن حضور در عرصه عمومی است. طبق یافته‌های این پژوهش، با وجود این که حضور گسترده زنان در فضاهای عمومی ناشی از ضرورت‌های مدرنیته است، اما بخشی از جامعه زنان حضور در فضاهای عمومی مانند پارک را به‌عنوان فرصتی برای آزادی، استقلال و هویت‌سازی مستقل از مردان برای خود می‌دانند؛ مانند کسانی که برای پرسه‌زنی، دوست‌یابی، دیده شدن و دیدن به پارک می‌روند.

محمدی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «تجربه پرسه‌زنی و بازشکل‌دهی فضاهای همگانی شهری» تلاش کرده‌اند تا تجربه پرسه‌زنی را در فضاهای همگانی شهر سنج واکاوی کنند و اینکه دریابند پرسه‌زنان چه درکی از کنش پرسه‌زنی در این فضاها دارند، چگونه تعامل‌ها، لذت‌ها، معناها و تجربه‌های خود را شکل می‌دهند و چگونه با استفاده از این فضاها به خرده‌فرهنگ خاص خود شکل می‌دهند. بر طبق یافته‌های این پژوهش، پرسه‌زن به‌ویژه زمانی که خود را در قامت جوانان بروز می‌دهد نیرویی است که در مصاف با فرهنگ مسلط مقاومت می‌کند و استراتژی آن را به چالش می‌کشد. او کنشگری است خلاق که خود عرصه‌هایی را که دوست دارد خلق و تولید می‌کند. او در فضاهای همگانی شهر حضوری پررنگ دارد اما آن فضاها را به‌مثابه پاتوقی برای خود تسخیر می‌کند. او در عرصه‌هایی مانند مراکز خرید، شهربازی، پارک، سینما، کافی‌شاپ و... نمایان می‌شود و نظام معنایی خاص خود را به این مکان‌ها تحمیل می‌کند.

قهرمانی (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان «بازتجسد پرسه‌زن شهر مدرن در پیکر تماشاگر فیلم»، این نکته را آشکار سازد که با ظهور سینما، الگوی پرسه‌زن به‌مثابه تماشاگری سرگردان که در میان فضاهای داخلی و خارجی شهر مدرن گذار می‌کرد، در پیکر تماشاگر فیلم دگرباره حلول پیدا کرد و تماشاگر سینما را نیز می‌توان یک پرسه‌زن خیالی در حال گذار در فضاها و زمان‌های فیلم در نظر گرفت. با تغییرات شهرسازی معاصر، بستر پرسه‌زنی نیز دگرگون گشته است و در شهرهای ماشین‌محور معاصر، رانندگی با اتومبیل را می‌توان به‌مثابه نوع نوینی از پرسه‌زنی در نظر گرفت. در اتوپیای ماشین، مناظر به‌گونه‌ای سکانسی ظاهر می‌شوند و به تجربه‌ای سینماتیک از شهر شکل می‌دهند. این نوع پرسه‌زنی یک نوع بازیگری و قدم زدن خیالی است که پرسه‌زن تصور می‌کند لول می‌خورد و می‌پلکد در صورتی که در اندرونی نشسته است.

خانی هنجنی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی تحت عنوان «پرسه‌زنان هراز: علل گرایش جوانان به پرسه‌زنی در خیابان هراز شهر آمل»، نشان می‌دهند که اکثر پرسه‌زنان، جوانان غیربومی (دانشجویان) می‌باشند و علت اصلی حضورشان در خیابان هراز برای پرسه زدن، تنها اوقات فراغت است. از نظر نویسندگان، پرسه‌زنان هراز با هدف اعتراض به تمایزات و خارج کردن این خیابان پر رزق و برق از سلطه ثروتمندان به این خیابان نماینده‌اند؛ بلکه به سبب پذیرش پرسه‌زنی در این خیابان (توسط مردم) به‌عنوان تفریح جوانان، بی‌هزینه بودن، آشنایی و مصاحبت با جنس مخالف، یافتن دوستان جدید، آگاهی از آخرین مدها و قیمت‌ها به این خیابان پا گذاشته‌اند، اما با پرسه زدن‌های پی‌درپی، باعث شده‌اند ماهیت این مکان را که به نظر باید در انحصار طبقه خاصی (ثروتمندان) باشد، دگرگون شود و به‌واسطه پرسه‌های مکرر در این خیابان خود را ملزم می‌دانند سبک پوشش و آرایش خود را با مکان (بالاشهر) هماهنگ کنند و سبب تمایزدایی شوند.

با توجه به مرور مختصری که در پیشینه پژوهش صورت پذیرفت، می‌توان به محدودیت مکانی در انتخاب میدان پژوهش که صرفاً به مراکز تجاری توجه شده است و توجه محض به بُعد مفهومی پدیده پرسه‌زنی اشاره کرد که در واقع خصلت‌نمای این پژوهش‌ها است. همچنین باید اشاره کرد که نقد زندگی روزمره در این دسته از پژوهش‌ها، چندان در راستای فهم موانع موجود بر سر راه دگرگونی اجتماعی رهایی‌بخش نبوده است.

چارچوب مفهومی

برای پرداختن به تجربه زنانه از شهر، چارچوبی مفهومی نیاز است تا پرسش این مطالعه را بتوان ذیل آن پی گرفت. با توجه به مناسبت مباحث والتر بنیامین درباره پرسه‌زنی با پژوهش حاضر، ترجیح دادیم مفاهیم بنیامینی را مورد استفاده قرار دهیم. عمده واژگان بنیامینی مورد استفاده در پرداخت این کار عبارت‌اند از: مرگ یا فقر تجربه، خاطره، روایت، مدرنیته و شهر. در روایت بنیامین، همین که پای تجربه‌ای به میان آید - خواه این تجربه به روال‌های عادی زندگی روزمره مربوط باشد یا به وضعیت‌های اضطراری آن - مسائلی چند پیش رویمان پدیدار می‌شود. مسئله اول به جایگاه تجربه در عصر مدرن برمی‌گردد؛ منظور وضعیتی است که در آن نه می‌توان تجربه‌ای را که از سر گذرانده شده صاحب شد و نه آنگاه که تجربه‌ای به تصاحب درآمد، امکان و توان از سر گذراندن آن هست. از این رو، به نظر می‌رسد در عصر مدرن هم با فقر تجربه مواجه هستیم و هم با تهیدستی در بیان این فقر.

از نظر بنیامین، مدرنیته می‌تواند سبب فراموشی تجربه‌ها شود؛ زیرا روزهایی در آن جاری می‌باشند که روز خاطره‌هایند و هیچ نشانی از تجربه در آن‌ها وجود ندارد. این روزها هیچ رابطه‌ای با روزهای دیگر ندارند بلکه بیرون از زمان ایستاده‌اند (بنیامین، ۱۳۷۷: ۲۳۲). در کنار این مسئله، باید به گشودگی تجربه به روی «پیش‌تاریخ» و «پس‌تاریخ» آن نیز نظر داشت؛ یعنی آن گشودگی‌ای که بخت مواجهه با قلمرو این تجربه را از خلال دغدغه‌های زمان حال امکان‌پذیر می‌کند. از این منظر، درک و فهم یک تجربه، نه تنها همواره مشروط است بلکه خصلتی تصادفی نیز دارد، چون بسته به فقر اکنون و ناکامل بودنش است که انرژی اتوپیا یکی تجربه و امکانات سقط شده آن اهمیت می‌یابد.

پس ناکامی اکنون می‌تواند قصور را به سرکوب بخت‌هایی حواله دهد که ریشه در یک تجربه خاص در گذشته داشته‌اند، همان‌طور که کامیابی آن می‌تواند امکان بازگویی تمامی دقایق این تجربه را فراهم آورد. بدین ترتیب، یک تجربه تاریخی، افقی باز است که همواره می‌تواند محدودتر یا گسترده‌تر از آنچه تصور می‌شود عمل کند. پس ما بر اکنون و تجاری که در تاریخ خاص خود داشته‌ایم آن‌چنان احاطه‌ای نداریم که بتوانیم یک‌بار و برای همیشه آن‌ها را مفهوم کنیم یا انرژی‌های ممکن رهایی‌بخشان را آزاد سازیم و این به فهم هرمنوتیکی یک تجربه و امکان تفاسیر بی‌پایانی که ممکن است حول آن شکل گیرد چندان ارتباطی ندارد بلکه مسئله بر سر مواجهه‌ای است که در راه است یا همین‌الآن در حال رخ دادن است و توان بازشناسی و تشخیص‌پذیری آن از سوی سوژه‌ای که این مواجهه را رصد می‌کند. کاملاً ممکن است که ما قدرت رهایی‌بخش واقعه، رخداد یا دوره‌ای در گذشته را دست‌کم بگیریم همان‌طور که ممکن است قابلیت‌های ویرانگر آن را که هنوز فعلیت نیافته نتوانیم به تخیل راه دهیم. آینده باز است آن‌گونه که گذشته گشوده است. همواره گذشته‌ای هست که هنوز رستگار نگشته و آینده‌ای که می‌تواند به‌گونه‌ای دیگر تخیل شود و ابداع زبانی دیگرگونه را ضرورت بخشد.

افزون بر این، عامل ذهنیت را نیز در تجربه می‌توان با نقش پرسه‌زن بیان کرد. به عبارتی، پرسه‌زن با تجربه‌های فردی و آبی خویش یک نویسنده گویا و یک قصه‌گوی تمام‌عیار است. در واقع، او در لابه‌لای تفکر سیال خویش و با بازگفتن هر آنچه دیده و شنیده است به تلاوم تاریخ شخصی و اجتماعی کمک می‌کند. وی اگر به داخل جمعیت نرود چیزی برای گفتن ندارد. ساختار داستان او را حتی اگر برای خود باشد مردم تشکیل می‌دهد. ذهن کنج‌کاو او در پی پاسخ به این سؤال است که حقیقت چیست. بنیامین می‌گوید هرگاه استعداد شنیدن از میان‌رود... اجتماع شنوندگان از میان برمی‌خیزد؛ زیرا داستان گویی، همیشه هنر تکرار داستان‌ها بوده است و هرگاه داستان‌ها دیگر محافظت نشوند، این هنر نیز از میان می‌رود (بنیامین ۱۳۷۷: ۲۲۷).

برای مثال، هنگام سخن راندن از تجربه یک شهر، نه تنها لازم است به قلمرو این تجربه بیندیشیم بلکه به آن سوژه‌ای هم

که می‌خواهد محتوای این قلمرو را به مرتبه زبان ارتقا دهد نیز بیندیشیم. هم شهر و هم سوژه‌ای که درگیر تجربه شهر است ممکن است هزارتویی از عوالم گوناگون را به خود راه دهند. نظمی که زبان به چیزها می‌دهد تا معنا یا لذتی را از دل تجربه شهری بیرون بکشد یا نقشی که شهر در تولید و حفظ خاطرات ایفا می‌کند و زبان را به تکاپو وامی‌دارد تا آنچه را نوشته نشده قرائت کند می‌تواند به دیالکتیک پیچیده‌ای راه برد که حاصل آن خلق نسبتی تازه بین شهر و سوژه‌ای که شهر را تجربه می‌کند باشد؛ اما رابطه بین شهر و سوژه‌ای که در کار پراکسیس نگارش آن از رهگذر تجربه‌ای شخصی و بدل کردن آن به تجربه‌ای پایدار و زبانی است خود رابطه‌ای چندوجهی و چندسویه است؛ اینکه سوژه، خود، از چه چشم‌انداز و جایگاهی به حیات شهری می‌نگرد تا چه اندازه به رسوب منظر و چشم‌اندازش در محتوای تجربه‌ای که از سر گذرانده آگاهی دارد، چگونه توان تجربه امر منفی را در خود تولید و تقویت می‌کند و از شهر و منظومه تاریخی - فرهنگی آن آشنایی‌زدایی می‌کند و تا چه اندازه به نیرویی که از شهر می‌گیرد واقف است تا به پرسه‌زن تاریخ آن با همه امیدها و ناکامی‌هایی که این تاریخ برجا گذاشته بدل شود.

همان‌طور که آندره بنیامین می‌گوید، اجتماع با قصه‌گویی و طرح روایت از تجربه پرسه‌زنی ساختار می‌یابد؛ اما درعین‌حال این نکته نیز مطرح است که اجتماع، یک پرسه‌زن را قصه‌گو می‌کند؛ و یک نوع هویت‌بخشی دوسویه بین قصه‌گو (پرسه‌زن) و اجتماع وجود دارد؛ هرچند پیوند بین آن‌ها صرفاً مبتنی بر هویت نیست، زیرا هردوی آن‌ها مکان تکرارند و از این رو، الزاماً مکان تداول سنت‌اند (بنیامین، ۱۳۷۷: ۲۳۰)؛ بنابراین، فهم و درک تجربه یک شهر به‌عنوان مکاشفه‌ای زمینی، نمی‌تواند صرفاً حاصل دقت یا نظرورسی آن محقق باشد که از منظری به‌اصطلاح عینی و بی‌طرف درگیر تولید گزارشی از آن است، بلکه چنین درک و فهمی، از قبل ریشه در جایگاه سوژه و همچنین خلق موقعیت‌هایی دارد که همین سوژه، خود، ضمن طی مسیر خاص خویش همواره در کار تدارک آن است؛ به عبارت دیگر، بسته به جایگاهی که سوژه به‌واسطه موقعیت‌مندی خویش اشغال می‌کند و تلاشی که برای تغییر این جایگاه جهت دستیابی به ادراکی دیگرگونه از شهر می‌کند می‌توان انتظار داشت که تا چه اندازه تجربه او از شهر باید غنا داشته باشد. گو اینکه تعلق داشتن به موقعیتی خاص و تلاش برای فراتر رفتن از مختصات آن، شرط امکان خلق پرسه‌زن خاص یک شهر در یک وضعیت تاریخی مشخص است.

بنیامین تاریخ فرهنگی را گنجینه‌ای تلقی می‌کرد بر دوش بشر که هر لحظه بر بار آن افزوده، اما او قادر نیست آن را از دوش خود پایین گذارد و شاید برای کسی که می‌خواهد در مجاورت گذشته‌اش به خاک سپرده شود؛ گورکن خویشتن شدن، تنها راهی است که به آرزویش دست یابد؛ این که به گفته بنیامین از واکاوی یک نقطه و رسیدن به روایت‌های یکسان نهراسد و خاک را تا عمق زیرورو کند زیرا فاکت‌ها زیر انبوه خاک مدفون‌اند. این روشی است که بنیامین برای نزدیک شدن هرچه بیشتر در اختیار قرار می‌دهد. روشی که کارایی گذشته را در روشن کردن لحظه اکنون می‌بیند و برای این کار، تکه‌های گذشته و حال را به یکدیگر پیوند می‌زند (چاوشیان، ۱۳۹۱: ۲۴۳).

روش‌شناسی

جامعه آماری پژوهش حاضر زنانی هستند که علاقه وافری به خیابان و فضای شهری دارند که با توجه به بافت منطقه‌ای و محل زندگی انتخاب شده‌اند. به بیانی روشن‌تر، در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از تکنیک مشاهده (مشارکتی) و مصاحبه استفاده شده است و با روش گلوله برفی به افرادی مراجعه شده که تجربه پرسه‌زنی در شهر را داشته‌اند و در معرفی افرادی با تجربیات مشابه ما را یاری رسانده‌اند. به‌طور مشخص، جامعه مورد مطالعه پژوهش حاضر، زنان ساکن در شهر کرمانشاه را شامل می‌شود تا طی مصاحبه‌ها به بیان تجربه خود در خصوص فضای شهری پردازند در این پژوهش از روش کیفی مردم‌نگاری و برای گردآوری داده‌ها از ابزار مصاحبه و مشاهده مشارکتی استفاده شده است. نمونه آماری زنان شهر کرمانشاه هستند که با ۲۰ نفر از آن‌ها در طول یک ماه مصاحبه عمیق صورت گرفته است. پس از گردآوری داده‌ها، کار پیاده‌سازی سازمان‌دهی مصاحبه‌ها انجام شد. سپس برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش مردم‌نگاری شهری استفاده شد. مردم‌نگاری شهری تلاشی برای درک این مسئله است که ما چگونه از طریق زندگی روزمره و فعالیت‌هایمان فضای شهری را معنادار می‌سازیم، شکل می‌دهیم و موجب تغییر آن می‌شویم، یعنی تلاشی برای خوانش شهر به‌مثابه یک متن فرهنگی انباشته از

نشانه‌ها است (فاضلی، ۱۳۹۲: ۲۰). پس از انجام مصاحبه‌ها، تلاش شده تا این داده‌ها در چارچوب چشم‌اندازی تجزیه و تحلیل شوند که برای این پژوهش مناسب تشخیص داده شد.

یافته‌ها

پرسه‌زن به دلیل شناختی که از بیشتر محله‌های شهری دارد از بیشتر تغییرات کوچکی که در شهر رخ می‌دهد آگاه و نیز دارای اطلاعات وسیعی از فضای شهری زیسته خود است. درواقع، او یک نقشه‌گویا از همه مکان‌های شهر است و از اینکه از او آدرس نقاط شهر را بپرسند خوشحال می‌شود و با کمال میل جواب می‌دهد. به عبارتی، پرسه‌زن بیش از هر کسی تغییر شکل شهر را شاهد و گاهی خشنود و گاهی نگران از این تغییر بوده است؛ خشنود از اینکه چشم‌های او تصاویر جدیدی را دریافت می‌کند و ناراحت از اینکه خاطرات زندگی‌اش زیر خاک دفن می‌شوند. ذهن پرسه‌زن، حاوی داده‌هایی از تاریخ اجتماعی، جغرافیایی، فرهنگی یک شهر است. این واقعیت‌های تجربی برای پرسه‌زن در بیرون از خانه و در برخورد با عینیت‌های مختلف عیان شده و به محض ورود به خانه ناپدید می‌شود.

«عاشق اینم که از خونه بیرون بزنم، جاهایی میرم که ممکنه حتی پسرا بترسن اونجا برن. کوچه‌های باریک مثل فیض‌آباد و کل هواس و جب‌به‌وجیش رو گشتم. از اینکار خیلی لذت می‌برم. اگه کسی از دوست یا آشنا آدرسی رو بلد نباشه به من زنگ می‌زنه که فلان ساختمون یا خیابون کجاست یا حتی کجا خونه بخریم خوبه. شاید تو متوجه نباشی یا منو درک نکنی که چی میگم اصلاً به لذت خاصی داره وقتی بلدم و جواب میدم. بین من دنبال چیز خاصی نیستم همه چیز رو نگاه می‌کنم. ساختمونا، آدما، ماشینا... فقط دوس دارم ببینم. بیشتر اوقات شاهد پیشرفت به مجتمع بودم و حتی افتتاحیه اون پاساژ رو رفتم. مثلاً همین پاساژ گلستان که توی خیابون مدرس هست رو مدام می‌رفتم سر می‌زدم ببینم کی کار ساختش تموم میشه. اینکه سر استگاه اتوبوس بشینی و منتظر باشی اتوبوس بیاد واسه شما خسته‌کننده باشه یا اینکه توی مطب دکتر بشینی تا پزشک بیاد. ولی من تموم اون زمان رو به هر چیزی که دورو برم هست نگاه می‌کنم و خسته هم نمیشم. نقد به آدما نگاه می‌کنم که همه چهره‌ها برام انگاری آشناست. بعضی وقتا هم شروع می‌کنم به ذهن‌خوانی، خودمو میزارم جای اون آدم و با توجه به تیپ و ظاهرش و اشش دیالوگ می‌سازم.» (سمیرا، ۲۹ ساله، ساکن شهرک نصر).

پرسه‌زن در ایجاد و برقراری ارتباط است که دانشی را از پدیده‌های مختلف کسب می‌کند. درواقع، او هم فرزند عصر خویش است و هم در حد و اندازه خود تجربه شهری دارد. ذهن و افکار او مشتمل بر انبوهی از تصاویر خاطره‌ساز است. شناختی که یک پرسه‌زن می‌خواهد بدان دست یازد، یک شناخت پایدار نیست و باید این جهان را مدام زیر و رو کند تا هر چیزی را که نزدیک به دفن شدن است از دل خاک بیرون بیاورد. درواقع، پرسه‌زن با انجام عمل پرسه‌زنی، رویارویی گذشته و اکنون را در مجاورت هم می‌بیند؛ شاید در همین راستا است که این عمل در فضای شهری و از منظر جامعه‌شناسان به انبوهی از تصاویر کاشی‌وار تشبیه شده است.

زندگی پرسه‌زن در خیابان و در جامعه سامان می‌یابد؛ زیرا او فرزند خیابان است و بیشتر اوقات خود را به‌جای اینکه در خانه بگذراند در کوچه‌ها و خیابان‌ها و پیاده‌راه‌ها طی می‌کند و اینکه مأوای او و خانه امن او فضای شهری است. او یک طراح است که هیچ‌گاه طرح‌هایش در کار کسی ثبت نشده و همگی در ذهنش وجود دارد. او یک هارمونی از هر آن چیزی که می‌بیند و می‌شنود ایجاد می‌کند تا به یک معنای ساختارمند با دنیای مدرن دست پیدا کند. به نظر می‌رسد برای این که بتوان اوضاع در حال تغییر را بهتر شناخت و آن را به‌خوبی درک کرد نیاز به یافتن مفاهیمی جدید باشد. در همین رابطه، با مسامحه می‌توان پرسه‌زن را هنرمند فضای شهری قلمداد کرد که از ورای این تنهایی قدم زدنش ممکن است به یک رابطه و یک آشنایی با افرادی که مانند خود او در فضای شهری در حال پرسه‌زنی هستند برسد؛ اما از آنجایی که پرسه‌زن مدام در ذهنش به تغییر فکر می‌کند، دوستی‌های او ناپایدارند و حتی افراد و آدم‌های جدید را مزاحم لذت خویش در فضای شهری می‌بیند.

«دوس دارم موقع بیرون رفتن به خودم برسم. آرایش داشته باشم، لباس مناسبی بپوشم و بوی خوش بدم. وقتی میرم خیابون مدرس با تیپ معمولی‌تر میرم ولی وقتی میرم نوبهار خودمو شیک و پیک می‌کنم. خب آخه کسایی که

اونجا میان تیشون خیلی فرق داره با جاهای دیگه. اونجا ساخته واسه اینکه به چشم بیای و رقیب زیاد داری. همین به چشم اومدنا باعث شده روز به روز تیپ خودمو تغییر بدم. قبلنا که زیاد بیرون نمی‌زدم خیلی توی این بحثا نبودم ولی الان نمیشه.» (پریوش، ۳۲ ساله، ساکن شهرک پردیس).

در موارد دیگر نیز، تجاربی از این دست را شاهدیم:

«از اینکه توی خونه باشم واقعا عذاب می‌کشم. یادم نمیداد که به روز رو کامل توی خونه مونده باشم. خصوصاً وقتی که با مادرم یا برادرم بحث می‌شده، اگه بیرون باشم فضای بیرون خیلی آروم می‌کنه و حتی موضوعی رو که به‌خاطر اون بیرون زدم رو به‌کلی فراموش می‌کنم. شهر و آدماش برای من یه جورایی دور شدن از مشکلاته، یه فراموشی موقت بهت دست میده. دلیل زیادی که بیرون می‌زنم به‌خاطر همین مشاخره‌های داخل خونه‌ست. شاید بیرون پر از نگاه‌های هرزه باشه یا مورد توهین‌های کلامی و جنسی قرار بگیری ولی اصلاً برام مهم نیست و جوابی نمیدم. اون بیرون سرگرمی زیاده. مثلاً شاید یه روز رو کامل فقط روی یه نیمکت از پارک بشینم و تا موقعی که برمی‌گردم از جام تکون نخورم و یه روز دیگه رو سر یه ایستگاه اتوبوس. الان شهر پر شده از آدمایی مثل من که واسه خاطر کاری یا خریدی بیرون نیان.» (فوزیه، ۴۰ ساله، ساکن محله باغ ابریشم).

در این شهر، پرسه‌زن عاشق جمعیت‌های انبوه است که در آن تمایل به گمنام باقی ماندن دارد تا به‌راحتی بتواند یک تماشاگر باشد؛ همانند غریبه‌ای در شهر که لذاتی توصیف نشدنی را برای خود به وجود می‌آورد؛ زیرا تا آنجا که می‌تواند شهر را زیرورو می‌کند بدون اینکه چشمی او را دنبال کند؛ به عبارت دیگر، هرقدر هم شهر را به‌مثابه جنگلی توصیف کنیم که بسیار بی‌نظم، وحشی و مهارناپذیر باشد، اما باز او به دیدن و لمس کردن و بوییدن این هزارتوی درهم و برهم علاقه‌مند است. نکته حائز اهمیت اینکه وقتی آدمی به خیابان قدم می‌گذارد شاید خویشتن را در آن بیرون همچون اثره تصور کند. اثره همان گذشته آدمی است که اکنون در مقابل او ایستاده و تبدیل به خاطره شده است. از آنجاکه جمعیت روح او را نوازش می‌کند و ذهن او را شوری تازه می‌بخشد، هرجایی هم می‌تواند خانه او باشد؛ هرجایی که انبوه مردم حضور داشته باشند.

پرسه‌زن از اینکه غریبه باشد لذت می‌برد تا به‌راحتی به کاوشگری خود ادامه دهد. درواقع پرسه‌زن مانند مسافری است بدون هیچ وابستگی که می‌تواند به همه‌جا سفر کند. سفر کردن با روح او عجین شده است. اگر وارد جماعت نشود روح او پژمرده می‌شود؛ زیرا انرژی خود را از مردم می‌گیرد. دختری که در محله خود آرام و خجالتی است شاید در یک محله غریبه قهقهه خنده‌اش پیاده‌رو را در برگیرد. می‌خندد، ادا درمی‌آورد، لباس راحت‌تری می‌پوشد و آرایش می‌کند چون کسی نمی‌داند که کیست. ولی وقتی نزدیک خانه می‌شود روسری‌اش را جلو می‌کشد، رژش را پاک می‌کند و دستی به سر و رویش می‌کشد.

«دوس دارم جایی که میرم شلوغ باشه، اصلاً حوصله آدم توی خیابونی که خلوت باشه سر میره. آدم‌ها هم بیشتر جاهایی هستن که مرکز خریدی یا بازاری چیزی اون اطراف باشه. همین مسکن رو که نگاه کنی سمتی که پاساژ و چند تا مغازه هستش شلوغ‌تره تا روبروش. خب منم واسه قدم زدن سمت بازار رو انتخاب می‌کنم. یا خیابون مدرس از گاراژ که روبه بالا بری سمت راستش خیلی خلوته تا سمت چپ چون مغازه کمتری داره. وقتی بیرون میرم می‌گم بزار جای شلوغ برم که حداقل دوتا آدم به چشم ببینم.» (طاهره، ۳۲ ساله، ساکن فرهنگیان).

فضای شهری مدرن، به دلیل داشتن مکان‌های مختلفی برای گذران اوقات فراغت و نقطه مقابل آن تهدیدها و خطراتی مانند امنیت پایین، سروصدای بالا، خیابان‌های ناهموار، پارک‌های تجهیز نشده و در مجموع با همه کاستی‌ها و با همه تنش‌هایش، همچنان می‌تواند محلی برای کسب آرامش و زندگی بسیاری از افراد باشد. می‌دانیم که فضای شهری فقط شامل آهن و سنگ نیست، بلکه این انسان‌ها هستند که به خیابان‌ها، کافه‌ها، پیاده‌روها، مجتمع‌های تجاری و... روح و زندگی می‌بخشند. در حقیقت، شهر بدون حضور و تکاپوی آدم‌ها بی‌روح است. به همین خاطر افراد فقط به مشاهده کالاها و محصولات بسنده نمی‌کنند؛ بلکه دیدن انسان‌های دیگر نیز آن‌ها را به خیابان‌ها و پیاده‌روها می‌کشاند. در همین راستا، افراد و اشیاء و چیزهایی که او می‌بیند به‌هیچ‌عنوان از پیش تعیین شده نیستند و چشم‌های او که مهم‌ترین داشته اوست فقط در پی دیدن و کنجکاوی کردن است.

در اینجا اشاره به نکته‌ای حائز اهمیت است که پرسه‌زن به دلایلی همچون میل به سرک کشیدن به حیطه‌های مختلف یا

کنجکاو در یافتن مکان‌های متنوع، علاقه دارد که با بهره‌گیری از تمامی حواسش به شناسایی فضای شهری بپردازد. در این دیدگاه، یک پرسه‌زن در کرمانشاه شرط شناخت برخی از لایه‌های شهر را در گرو به‌کارگیری حس بویایی‌اش می‌داند؛ تا جایی که اگر چشم‌های خود را ببندد محیطی مانند بازار اسلامی را با بوی ادویه‌جات، لوازم‌آرایی، میخک لباس و کوچه‌ها و مغازه‌های آن را در ذهن خود تجسم می‌کند و حتی می‌تواند چشم‌بسته و جب‌به‌وجب آن را ببیند. این تمرکز حواس در مورد تجربیات مذکور، خیلی از مواقع احساسات خاطره‌انگیزی است؛ مثلاً بوی آهنی که برای خیلی از افراد آزاردهنده به نظر می‌رسد، در کوچه قدیمی آهنگرها برایش پر از خاطره است؛ از تاریکه‌بازار که می‌گذرد حتی اگر قصد خرید نداشته باشد دوست دارد پارچه‌ها را لمس می‌کند؛ گاهی لذت می‌برد که دستی بر روی فرش‌های چهارراه جوانشیر بکشد؛ بنابراین برای تداعی آن و رفع کنجکاو و علاقه هم که شده پا به آن مغازه‌ها بگذارد و آن را تجربه کند و از اساس این هم‌زمانی حال و گذشته را دوست دارد؛ بنابراین، پرسه‌زن به خاطر یادآوری آن خاطره‌ها پا به بیرون از منزل می‌گذارد و می‌داند که اگر از کدام خیابان‌ها بگذرد آن‌ها را با تمام وجودش لمس می‌کند.

کار او را می‌توان یک‌جور مردم‌نگاری قلمداد کرد که موضوع پرسه‌زنی خود را دنبال می‌کند. او ظواهر شهر را مدنظر قرار می‌دهد اما شاید آدم‌های اطراف او گاهی از آن پرسه‌زنی در هراس باشند که چرا ابژه چشم‌های یک غریبه شده‌اند. پرسه‌زن برای اینکه جواب دسته‌ای از سؤالات و درگیری‌های ذهنی را دهد غرق در فضای شهر و لایه‌های مکانی آن می‌شود و هم‌زمان به سویه‌های گوناگون زندگی اجتماعی سرک می‌کشد. او ممکن است ساعت‌ها و روزها به دنبال چیزهایی باشد که شاید برای ما پیش‌پافتاده باشند و لحظه‌ای در طول زندگی خود به آن فکر نکرده باشیم.

اینکه آیا مناطق ایستا را می‌توان محلی برای پرسه‌زنی برشمرد مبحثی دیگر درباره مکان‌های پرسه‌زنی است؛ برای مثال، قلیان کشیدن دختران در قهوه‌خانه‌های سطح شهر که بخشی از اوقات فراغت شهری زنان است. در این مکان زن‌ها ساعت‌های زیادی را به سر می‌برند یا اینکه بسیاری از آن‌ها به‌صورت زیرزمینی و مخفیانه فعالیت می‌کنند. این مکان‌ها در محله‌های بخصوص و شناخته‌شده‌ای در سطح شهر هستند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها طاق‌بستان است که یک محل توریستی نیز محسوب هم می‌شود. افزون بر این، در بعضی از خروجی‌های کرمانشاه مثلاً خروجی جاده سنندج و یا خروجی اسلام‌آباد قهوه‌خانه‌هایی به‌صورت پنهانی فعالیت می‌کنند. حتی در دل خود شهر هم کافه‌هایی هستند که یک‌سری از برنامه‌های لذت‌بخش را در خارج از برنامه خود دارند که باعث جذب شخص به این مکان می‌شود. به‌عنوان مثال بعضی از کافه‌های مرکز شهر مکان بازی و رقص دختران را فراهم می‌کنند. درواقع، پرسه‌زن در حین پرسه‌زنی و خیابان‌گردی ضمن اینکه امیال و گرایش‌های خود را راضی می‌کند، خودش هم شاید بخواهد آن‌ها را به‌صورت عینی تجربه کند. به عبارت دیگر، در جریان پرسه‌زنی است که می‌توان خاک شهر را زیر و رو کرد و ناگفته‌های شهر را به زبان آورد.

«یه روز که داشتم توی خیابونای اطراف گلستان قدم می‌زدم یه بتر کافی‌شاپ رو دیدم که امکانات و سرگرمی‌های زیادی روی بزش نوشته بود. مثل اتاق بازی، اتاق رقص، اتاق VIP و چن تا چیز دیگه. کافه به‌صورت یه زیرزمین بود. از پله‌ها رفتم پایین و یه سری دختر و پسر دور هم نشسته بودن. راجع به اتاق رقصش که سؤال کردم صاحب اونجا منو راهنمایی کرد و با هم رفتیم داخل به اتاق که یه دستگاه به یه تلویزیون وصل بود و می‌تونستی با سه نفر هم‌زمان برقصی و بهت امتیاز بده.» (پگاه، ۲۴ ساله، ساکن سی‌متری دوم).

پرسه‌زن علاقه دارد که به جایی برود که مملو از هیاهو، رفت‌وآمد و خرید باشد. او دقیقاً به قلب زندگی تجاری پا می‌گذارد، چون آنجا فرصت‌ها و سوژه‌های بیشتری برای دیدن و دیده شدن وجود دارد. به همین دلیل است که مراکز شهر و جایی که ساختمان‌ها و مجتمع‌های تجاری وجود دارند برای خود انتخاب می‌کند. به‌طور نمونه دو محله کارمندان و فرهنگیان را که در نظر بگیریم که کاملاً به هم چسبیده‌اند؛ با این تفاوت که فرهنگیان به دلیل وجود چند فروشگاه بزرگ لباس و مواد غذایی، افراد و مشتریان مخصوصاً زنان را به خود جذب می‌کند. در خلال صحبت‌ها و از میان مصاحبه‌هایی با پرسه‌زنان زن در فرهنگیان، یک نکته مستفاد شد؛ اینکه افراد پرسه‌زن دلیل ارجحیت محله فرهنگیان بر محیط کارمندان را در سه مورد می‌دیدند که انتخابشان متأثر از این موارد بود: ۱- دو مغازه و چند آدم بیشتر را می‌توانند ببینند. ۲- اذعان داشتند که محل با ترافیک و

رفت‌وآمد بالا امنیت بیشتری دارد. ۳- تردد تاکسی در محله کارمندان به‌ندرت دیده می‌شود و به‌خاطر همین مسئله مدعی بودند کمبود تاکسی، وسایل نقلیه عمومی و حتی ماشین‌های شخصی باعث اتلاف وقت و در نتیجه استفاده از سرویس‌های آژانس خواهد شد که متعاقباً هزینه‌های شخصی را برای افراد بالا می‌برد. از این رو، افراد محله کارمندان به شهرک مجاور خود یعنی فرهنگیان می‌روند اگرچه صرفاً قدم زدن باشد و قصد خرید نداشته باشند.

در نزدیکی همین دو شهرک منطقه‌ای به اسم مسکن وجود دارد که به نسبت دو محله نام‌برده از تجمع امکانات و افراد بیشتری برخوردار است؛ بنابراین محله فرهنگیان که نسبت به پیرامون خود جذابیت بیشتری دارد، خود جذب این محیط پر رفت‌وآمد شده که افزون بر آن چندین شهرک اطراف و دور و نزدیک، بازار مسکن را برای خرید و یا غیر از آن انتخاب می‌کنند. شهرک‌هایی نظیر ظفر، دانش، تکاور، تنگه، نصر، جهاد، پرواز، جاده قدیم، پرواز، نوکان، باغ ابریشم از شهرک‌های اطراف مسکن هستند که آنجا را به یکی از قطب‌های اصلی شهر کرمانشاه تبدیل کرده است. در این محل، مردم به دلیل تراکم زیاد شانه‌به‌شانه یکدیگر قدم می‌زنند و پیاده‌روی آن پر شده از دست‌فروش، میوه‌فروش و... این شلوغی از آخر این شهرک شروع می‌شود تا چهارراه مطهری (مرکز تجمع خرید و پرسه‌زنی) و به‌مرور از تراکم آن کاسته می‌شود. در اینجا پرسه‌زن نه اینکه به‌دنبال کالا باشد بلکه به مکانی می‌رود که آدم‌های زیادی در آن تردد داشته باشند و در این مسیر جایی بهتر از پاساژها را نمی‌یابد. آنجا است که می‌تواند سوژه‌های بیشتری برای دیدن داشته باشد و خودش هم سوژه‌ای برای دیدن شود.

«شهرک ما خیلی مغازه یا چیز سرگرم‌کننده‌ای ندارد. گاهی وقتاً مثل اینکه خاک مرگ روی اون پاشیده باشی و یه سکوت سنگینی اونو دربر گرفته. به خاطر همین معمولاً واسه قدم زدن، مسکن، مدرسه یا نوبهار رو انتخاب می‌کنم. توی فرهنگیان هم تازگی چند تا فروشگاه بزرگ افتتاح شده ولی دوس ندارم که اونجا برم چون از اینکه آشنایی منو ببینه خیلی حس خوبی ندارم. آخه راحت نیستم و هزار جور حرف پشت سرم می‌زنن. دوس دارم جاهایی برم که کسی منو نمی‌شناسه؛ مثل یه غریبه‌ای که توی شهر خودش نیست. البته کرمانشاه اونقدر بزرگ نیست که بخوای خودتو گم و گور کنی ولی ترجیح میدم اطراف خونه خودمون زیاد نچرخم.» (زهره، ۳۳ ساله، ساکن کارمندان).

«قبلنا که بیرون می‌زدیم خیلی نوع پوشش واسم مهم نبود و فقط دوس داشتم که شهر رو با همه جزئیاتش ببینم اما به‌مرور تیپ و آرایش واسم مهم شد. چون قبلاً خیلی آرایش نمی‌کردم برای خنودام پذیرفته نبود که یهویی یه آرایش غلیظ داشته باشم. پس اومدم از آرایش ملایم شروع کردم که چشمشون کم‌کم عادت کنه. یه سری بوتیک‌ها و مغازه‌ها هستن که لباس قسطی هم میدن. پس یواش‌یواش تیمم عوض شد. وقتی که این چیزا عوض بشه هدف از بیرون زدن هم تغییر می‌کنه. دیگه کارای گذشته منو راضی نمی‌کرد.» (الهام، ۲۶ ساله، ساکن جعفرآباد).

درباره فضای پرسه‌زنی باید گفت که شاید پرسه‌زن به دنیا و تعلقات آن علاقه‌مند نباشد ولی این زرق و برق‌ها بالاخره چشم او را می‌نوازند و او را به سوی خود جذب می‌کنند. ظواهر و نمادهایی نظیر مدهای به‌روزرسانی شده، ماشین‌ها، نوع آرایش، کافه‌ها، پاساژهای آذین‌بندی شده که او نمی‌تواند خود را در برابر این همه نیروی جذب‌کننده بی‌تفاوت نشان دهد. بر این اساس، زنی که مدام در جست‌وجوی اطراف است و هر چیزی را موشکافانه واری می‌کند، برایش خیلی اهمیتی ندارد که اشیاء واقع در شهر جلب توجه نمایند.

برخلاف زمان قصه‌گو در تعاریف بنیامین که زمان گذشته است و پایان زمان قصه‌گویی را برحسب عدم وجود توان مبادله تجربه توصیف می‌کند، پرسه‌زن تجربه زمان حال را به نمایش می‌گذارد و تجربه خود را مثل قصه‌گو نمی‌تواند به شنونده انتقال دهد و هیچ اجتماع شنونده‌ای پدید نمی‌آورد. او نویسنده لحظات حال و گمشده فضای شهری است. اکنون پرسه‌زن ممکن است برای همیشه ناگفته بماند و او نویسنده زمان خودش نباشد. پرسه‌زن لحظه حال و اکنون را به خوبی درک می‌کند؛ زیرا تغییرات را هر روز می‌بیند و آن را با لحظه قبل مقایسه می‌کند. زندگی برای پرسه‌زن پویا و در حال حرکت است هرچند گذشته را به آن وصل نکرده باشد. حضور در اکنون و لذت بردن از فضا در لحظه برای او بسیار اهمیت دارد؛ زیرا تنها این لحظه است که آن را می‌تواند لمس، تجربه و ببیند.

پرسه‌زن باعث می‌شود که خیابان به رسمیت شناخته شود. او بیشتر به مکان‌هایی علاقه‌مند است که زندگی روزمره در آن

جریان داشته باشد. مکان‌هایی که خود را در هر آنچه هست گم کند تا با دقت بیشتری به موشکافی محیط بپردازد. این موشکافی تمامی ندارد؛ زیرا شهر مدرن هرروز دگرگون می‌شود و او هر روز که به شهر قدم می‌گذارد با رویداد و تغییری جدید روبرو می‌شود. از این رو، پرسه‌زن هیچ‌گاه خود را خسته نمی‌بیند. شاید عمل او یک عمل تکراری به نظر برسد اما تجربه‌هایی که از شهر به دست می‌آورد فاقد تکرار هستند. پرسه‌زن به دنبال رؤیایها است، رؤیاهایی که به قول بنیامین آن رشته از الهام‌ها، مکاشفه‌ها و اشتیاق‌هایی را پیش می‌کشند که در زندگی هرروزه برآورده شدنی نیستند، یا سرکوب می‌شوند. بدین ترتیب، پرسه‌زن به محتوای رؤیایها یک حالت قصه‌گون می‌دهد تا از طریق آن تاریخ فردی به تاریخ اجتماعی ببیند. با این حال، یادآوری گذشته در خطر فراموشی پرسه‌زن، می‌تواند بین اکنون‌های مختلف ارتباط برقرار کند و به مفاهیمی از امر روزمره دست پیدا کند. گذشته او در این برقراری ارتباط دخیل است و باعث می‌شود که او حال را از گذشته و معنا را از بی‌معنایی تشخیص دهد.

«وقتی بیرون میرم جاهایی رو انتخاب می‌کنم که قبلاً ارزش حتی گذری هم شده عبور کرده باشم. خیلی لذت‌بخشه وقتی از همه‌جای این شهر خاطره دارم. انقد اونو زیرو رو کردم که همه‌جای شهر رو بلدم و اگه بخام می‌تونم تاریخ رشد این شهر رو البته به‌اندازه سنم بنویسم. دوس ندارم از زیون بقیه بشنوم که شهرم چجور شهریه. دوس دارم خودم اونو کشف کنم. کرمانشاه هم خیلی بزرگ نیس. اگه کسی بخواد و علاقه به دیدن داشته باشه شاید ظرف چند روز بتونه اینکارو انجام بده. خیلی از محله‌ها هم هستن که انقد درموردشون بد شنیدم راستش می‌ترسم اون جاها برم. مثل محله آقاجان. از چند تا از آقایون دوست و آشنا هم خواستم که منو همراهی کنن. در جواب گفتن والا ما جرأت رفتن به این‌طور جاهایی رو نداریم. به‌خاطر همین خیلی مونده تا شهرمو بشناسم.» (ظاهر، ۳۲، ساله، ساکن فرهنگیان).

زندگی درونی زنان بسیار پیچیده و حساس است. آن‌ها دارای ارزش‌های متفاوت، هویت‌هایی خاص و ذهنیت‌هایی ساختاریافته از سوی خود و جامعه هستند که بینشی متفاوت از مردان را برای آن‌ها تشکیل می‌دهد. شکل و نوع رابطه آن‌ها با دنیای پیرامونشان متفاوت است و تجربه‌ی زیسته متمایزی دارند. امروزه، به دلیل رشد شاخص‌های شهری، زنان جزء اصلی پرسه‌زن محسوب می‌شوند و بسیاری از فضای خیابان‌ها را آنان اشغال کرده‌اند. آن‌ها بازدیدکنندگان اصلی بوتیک‌ها و طلافروشی‌ها هستند و ساعت‌ها به امتحان کردن لباس‌ها و تعیین وزن طلاها و قیمت دقیق آن‌ها می‌پردازند. این در حالی است که هیچ خریدی صورت نمی‌گیرد و گویا صرفاً پرسه زنی و وقت‌گذرانی مدنظرشان بوده است.

«با دوستای عین خودم که خیابون رو دوس دارن وقتی بیرون میریم صرف سرگرمی وارد بوتیک‌ها میشیم و لباسایی که دوس داریم رو امتحان می‌کنیم. خب فروشنده که نمیدونه ما پولی توی جیبمون هست یا نه. آخر سر هم یه ایرادی از لباس می‌گیریم و میایم بیرون.» (زهره، ۲۷، ساله، ساکن تعاون).

«خیلی به دیدن هر چیزی که توی خیابون هست علاقه دارم. دوس دارم وقتی که این‌کارو انجام میدم مزاحمی اطرافم نباشه که مانع کارم بشه. به‌خاطر اینکه شهرمون یه ذره مردونه‌س سعی می‌کنم بدون آرایش و با تیپ و شکلی برم بیرون که زنانگی و ظرافتم خیلی به چشم نیاد. خب شهرمون به‌خاطر اینکه پسرای بیکارش زیاده مزاحم هم زیاد داره. این جماعت فقط به‌خاطر اینکه دوتا متلک بگن و یه شماره بدن وارد خیابون میشن.» (الناز، ۲۳، ساله، ساکن خیابان ۱۷ شهریور).

وارد شدن زنان به فضای خیابان به آنان حس بودن می‌دهد، زیرا برای آن‌ها ماندن در خانه معنای وجود نداشتن می‌دهد. زنان با ماندن در خانه، تاریخ و زمان را فراموش و با وارد شدن به خیابان و دیدن ازدحام جمعیت احساس می‌کنند در اجتماع حضور دارند. بسیاری از آن‌ها بابت بیرون رفتن ممکن است که گوشه و کنایه‌های زیادی را از سوی اقدار سنتی بشنوند. به همین خاطر، وقتی زنان صرفاً برای پیاده‌روی یا هواخوری بیرون می‌روند و از طرف خانواده مورد بازخواست قرار می‌گیرند، مجبورند که توجیهی ارائه دهند؛ مثلاً بگویند که یک خرید ضروری، یک کار اداری، یک برنامه واجب دارند تا با واکنش تند اطرافیان مواجه نشوند. هنوز در این شهر، زن صراحتاً نمی‌تواند که بگوید می‌خواهم به‌تنهایی پیاده‌روی کنم. زنان کرمانشاه با وجود داشتن تجربه پرسه‌زنی، جرئت ابراز آن را ندارند و از این رو، مجبورند لذت و تجربه حاصل از آن را سرکوب کنند. «هر روز واسه بیرون رفتن باید بهونه‌تراشی کنم. مثلاً دارم میرم خونه فلان دوست، انجام خرید، یا یه کار اداری. اگه به

خونوادم بگم همین جوری دارم میرم چرخه توی خیابونا بزمن غیرممکنه که قبول کنن. میگن دختر رو چه به چرخیدن الکی.» (ناهد، ۳۱ ساله، ساکن مسکن).

نتیجه گیری

پرسه زن تمام عیاری که در خیابان راه می رود هم کنش و هم واکنش انجام می دهد. اعمال او آگاهانه و ناآگاهانه است. پرسه زن ممکن است ساعت ها در خیابان قدم بزند بی آنکه بداند چه مسیریایی را پیموده است. لذت او از مکان، در لحظه است. شاید او نمی خواهد مکان را در ذهن خود به شکل خیالی و در قالب رؤیا به یاد بیاورد و شدیداً در پی کسب تجربه و امکان عملی نمودن ایده هایش باشد. برای این افراد پرسه زن که می توان از آنان به عنوان «زنان واقع گرا» یاد نمود، گذرگاهها تمامی ندارند و بن بست برای قدم های او در عرصه شهری وجود ندارد. می توان تجربه شخصی شهری را به عنوان یک کنش اجتماعی در نظر گرفت؛ زیرا شخص فقط یک بیننده منفعل محسوب نمی شود بلکه او در این جریان هم دیده می شود و هم تحت تأثیر این دیده شدن قرار می گیرد.

مفهوم «دیگری» در ساختار ذهنی پرسه زن نقشی مهم دارد؛ اما اینکه درجه اهمیت آن تا چه حد باشد برای هرکسی متفاوت است. برای کسی که به تمام وجوه آدم های اطراف خود علاقه مند است این «دیگری» از اهمیت بیشتری برخوردار است. پرسه زن هر روز را به شوق دیدن مردم بیرون می رود. او یک تحلیلگر است و سعی می کند تمام جزئیات زندگی مردم را زیر نظر بگیرد؛ نوع لباس پوشیدن، صحبت کردن، انتخاب دوست، انتخاب تفریحات و مکان هایی که برای اوقات فراغت خود انتخاب می کند همگی بعد از مدتی می تواند در پرسه زن تغییر کند و خود را با آدم های آن محیط تطبیق دهد. زندگی روزمره برای زنان پرسه زن کرمانشاه تبدیل شده است به یک نوع مبارزه علیه هر آن چیزی که از آن ها دریغ می شود؛ اما اینکه شخص تا چه زمانی این مبارزه را ادامه می دهد و چه موقع از آن دست می کشد به خودش بستگی دارد.

پرسه زن علاقه مند است که در خیابان و پیاده راه های شهر قدم بزند، اما اینکه او خیابان شلوغ و پر تردد را انتخاب می کند افزون بر همه آن چیزهایی که ذکر گردید مثل دیدن جمعیت، پاساژها و... امنیت محله و خیابان است. ازدحام جمعیت و حضور افراد پرسه زن برای زنان کرمانشاه رابطه مستقیمی با امنیت خیابان دارد. شاید برای بسیاری از آن ها خود فضای شهری از اهمیت بیشتری برخوردار باشد اما به دلیل خلوت بودن خیابان، از حضور در آن خودداری می کنند. برای نمونه، محله ای مانند کسری سازه های بسیاری برای تماشا کردن دارد. سکوت آن می تواند ساعت ها خلوت و به فکر فرورفتن پرسه زن را برهم نزند؛ اما پرسه زن از این همه سکوت واهمه دارد.

یک خیابان ممکن است همه چیز را باهم داشته باشد؛ بچه هایی که بازی می کنند، مردمی که خربد می کنند، یا در پارک استراحت می کنند. پرسه زن از دیدن یک خیابان خالی لذت نمی برد؛ آن ها خود را با دیدن فعالیت مردم در یک پیاده رو یا یک خیابان سرگرم می کنند. حتی از این نظر که یک خیابان شلوغ افزون بر تردد افراد زیادی در آن حاوی مغازه ها، بوتیک، رستوران و ... است برای یک زن امنیت بیشتری را به دنبال دارد. به خاطر همین مورد است که نیمکت های خیابان مدرس، خیابان نوبهار و اطراف آن پشت سر هم از مردم پر و خالی می شوند. این خیابان ها سرزنده اند، روح زندگی در آن ها جریان دارد؛ بنابراین هم استفاده کننده دارد هم تماشاچی صرف. از این رو، به مرور که رفت و آمد در این خیابان ها برای یک شخص زیاد می شود افراد پرسه زن در آن خیابان یا پیاده راه اعتماد کافی پیدا می کند و این گونه است که اعتماد در یک شهر به وجود می آید.

کسب تجربه هیچ گاه بر اساس شنیده ها کامل نمی شود حتی اگر شخص، عقل و هوش خود را به تمامی برای هر آن چیزی که می بیند و می شنود به کار بیندازد، زیرا تجربه فرد از طریق آزادی او در کسب آن حاصل می شود. پرسه زن گاهی به دنبال تغییری است در جهت گسترش پهنه امکان و از این منظر، دلیل مهمی که خیابان می تواند زنان را به سمت خود جذب کند حس رهایی و آزادی و خودبودگی است؛ بنابراین، پرسه زنی، رؤیای زنان در تجربه روزمره است که ممکن است تحقق آن به سادگی مقدور نباشد یا اینکه به تدریج صورت واقعیت به خود بپذیرد. روی هم رفته، شهر و فضایی که امکان تجربه ورزشی در آن کم یا محدودیت هایی اساسی همراه باشد، امر رهایی را به تأخیر می اندازد.

جمعیت به‌عنوان یکی از عوامل حیاتی در محیط شهری، می‌تواند نقش مؤثری را در ایجاد فضایی برای زیست شهری ایجاد نمایند. در این میان، پرسه‌زن هم سوژه و هم ابژه‌ای است که واجد اطلاعات انباشتی درباره خیابان و فضای زیسته است؛ بنابراین کافی است سؤالی در رابطه با خیابان از او داشته باشید تا با دقت تمام و جزئیاتی غیرضروری، روایتی را برای شما بازگو کند. او به‌مانند صندوقچه‌ای است که می‌داند چه اسراری در یک خیابان وجود داشته و سپس به‌مرور زمان به چه چیزی تبدیل شده است. تغییرات کاربری را به‌خوبی درک می‌کند و تغییرات آن را به‌مرور واکاوی می‌کند. به‌رغم آنکه پرسه‌زن در روایت‌های بیان‌شده از قصه‌گو و نقال بورژوازی، سیمای مردی متمول با پوششی سیاه دارد، اما اکنون در ترسیم پرسه‌زن، زنان نقش اصلی را ایفا می‌کنند و بخش عمده فضای خیابان را آن‌ها در بر گرفته‌اند. آنان بازدیدکنندگان اصلی بوتیک‌ها و طلافروشی‌ها هستند؛ آنان ساعت‌ها به امتحان کردن لباس‌ها و وزن کردن طلاها و قیمت دقیق آن‌ها می‌پردازند؛ درحالی‌که هیچ خریدی صورت نمی‌گیرد و صرفاً پرسه‌زنی و وقت‌گذرانی مدنظر آنان است.

دیدن خیابان و قدم زدن در بلوارها نوعی حس‌رهایی و آزادی را در زنان ایجاد می‌کند که در فضای خانه هیچ‌گاه احساس نمی‌شود. صرف‌راه‌رفتن در خیابان برای آنان کفایت می‌کند. جنس کالای باکیفیت و بی‌کیفیت را به‌خوبی تشخیص می‌دهند. او یک کاوشگر فضای شهری است که در جریان این دیدن و دیده‌شدن مسحور بازار می‌شود. نوع لباس پرسه‌زن، برخورد دیگری در خیابان را با او تعیین می‌کند. دیدن مغازه‌ها و شلوغی بازار هدف آن‌ها است بدون اینکه برای هدف خاصی خانه را ترک کرده باشند. وارد شدن به فضای خیابان به آنان حس بودن می‌دهد؛ زیرا ماندن در خانه، همان نبودن و دیده‌نشدن است. زنان با ماندن در خانه حتی تاریخ و زمان را فراموش می‌کنند و تنها با وارد شدن به ازدحام است که احساس می‌کنند در اجتماع حضور دارند.

پرسه‌زن، فضای شهری را به‌مثابه مکانی می‌داند که در آن جمعیت، کوچه‌ها، خیابان و پیاده‌روها همه برای او همچون افق‌هایی برای افزودن بر غنای تجربه ادراک می‌شوند. فضای شهری برای پرسه‌زن از یکسو، سرگرم‌کننده است؛ زیرا او همواره در حال تحریک شدن و جذب شدن از خلال این فضای دائماً نو شونده است و از سوی دیگر، این فضا خود نیز، به دلیل خوانش و کشف ساحت‌های متنوع شهر از جانب پرسه‌زن، گویا از نو بر ساخته و بازتعریف می‌شود. هویت‌بخشی متقابلی بین پرسه‌زن و اجتماع و فضای شهری وجود دارد. شهر کرمانشاه به‌دلیل ساخت طبیعی و لایه‌های متنوع مکانی و فضایی این پتانسیل را دارد که پرسه‌زن در آن نیازهای خود را جستجو نماید؛ زیرا شهری همواره در حال تغییر است و این تغییر و تحول چیزی است که می‌تواند روح کاوشگر پرسه‌زن را ارضاء کند.

زنان پرسه‌زن در شهر کرمانشاه به دلیل کشف قسمت‌های ناشناخته شهر از تکرار خسته نمی‌شوند. البته این احساس خوشایند زن پرسه‌زن در مقابل مسئله امنیت قرار می‌گیرد؛ بدین معنا که زنان کرمانشاه برخلاف مردان تجربیاتشان محدود به چند خیابان و پاساژ در ساعاتی معین از روز است. درواقع، همه فضاهای شهری برای زنان هیچ‌گاه امکان‌رهایی رضایت‌بخشی را فراهم نکرده؛ بنابراین فضاهای امن واقع در شهر کرمانشاه که زنان در آن احساس‌رهایی و آزادی را فارغ از محدودیت‌های معمول داشته باشند بسیار معدودند. بر این اساس، باید گفت تجربه پرسه‌زنی زنان در شهر کرمانشاه به‌طور نسبی و در ارتباط با دو عامل جمعیت و رفع نیازهای زنان در سطح شهر امکان‌پذیر است؛ بنابراین آزادی آنان از این چشم‌انداز قابل تبیین است.

منابع

بنیامین، آندره (۱۳۷۷)، سنت و تجربه (شرحی بر مقاله والتر بنیامین تحت عنوان درباب برخی مضمون‌های شعر بودلر). ترجمه فرزانه سجودی. *مجله فارابی*، ۸ (۳)، ۲۲۶-۲۳۶.

بنیامین، والتر (۱۳۷۵). *تزهایی درباره فلسفه تاریخ*. ترجمه مراد فرهادپور. *ارغنون* (۱۲ و ۱۱)، ۳۱۷-۳۲۸.

بنیامین، والتر (۱۳۹۵). *درباره زبان و تاریخ*. ترجمه مراد فرهادپور. تهران: هرمس.

جیکوبز، جین (۱۳۸۸). *مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی*. ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی. تهران: دانشگاه تهران.

چاوشیان، سنا (۱۳۹۳). *روش‌شناسی مطالعه لحظه اکنون: منظومه و خاستگاه از دیدگاه والتر بنیامین*. *مجله علوم اجتماعی*، ۲۱ (۶۵)، ۲۴۱-۲۶۴.

- خانی هنجنی، نجمه؛ الوندی، هومن؛ باقی نصرآبادی، علی (۱۳۹۶). پرسه‌زنان هراز: علل گرایش جوانان به پرسه‌زنی در خیابان هراز شهر آمل. *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۶ (۱۱)، ۵۴-۷۱.
- رشیدی، طلا؛ ملک‌حسینی، عباس (۱۳۹۳). مدرنیته و تأثیر آن بر هویت‌یابی زنان در فضاهای عمومی شهری. *مجله پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۲ (۳)، ۳۴۳-۳۷۰.
- فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۹۳). *پشت دریاها شهری است: فرآیندها، روش‌ها و کاربردهای مردم‌نگاری شهری*. تهران: تیسرا.
- فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۹۰). *کافی‌شاپ و زندگی شهری*. تهران: تیسرا.
- فلیک، اووه (۱۳۸۷). *درآمدی بر روش کیفی*. ترجمه هادی جلیلی. تهران: نشر نی.
- قهرمانی، محمدباقر؛ پیراوی ونک، مرضیه؛ مظاہریان، حامد؛ صیاد، علیرضا (۱۳۹۵). بازتجسد «پرسه‌زن» شهر مدرن در پیکر تماشاگر فیلم. *نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی*، ۲۱ (۱)، ۱۷-۲۸.

